የሰ/መ/ቁ. 105752

ህዳር 26/2009 ዓ.ም

ዳኞች፡- ዓሊ መሐመድ

ተኽሊት ይመስል

ቀነዓ ቂጣታ

ሰናይት አድነው

ጳውሎስ አርሺሶ

አመልካች፡- አቶ አዲሱ ግርማሁን የኮንስትራክሽን መሳሪያዎች አከራይ ቀረቡ

ተጠሪ፡- ጉዝ ኮንስትራክሽን ኢንተርፕራይዝ ስራ አስኪያጅ አቶ ተስፋዬ ታዬ ቀረቡ

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለው ፍርድ ተሰጠ፡፡

ፍ ር ድ

ጉዳዩ፡- የኪራይ ውልን መሰረት ያደረገ ሲሆን የአሁን ተጠሪ የሆነው የስር ከሳሽ በአሁን አመልካች የስር ተከሳሽ ላይ በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ባቀረበው ክስ በኦሮሚያ ክልል በአርሲ ዞን በሺርካ ወረዳ ለሶሎ ዳጋሎና ጎልቤሳ ሴሩ መንገድ ስራ አገልግሎት የሚውል ሞዴሉ D7H CAT ዶዘር በሰዓት በብር 2,127.50 /ሁለት ሺህ አንድ መቶ ሃያ ሰባት ብር ከሃምሳ ሳንቲም/ ሂሳብ ለ 200 ሰዓት ሊያቀርብልኝ ተዋውለን ህዳር 28/2005 ዓ.ም ብር 422,500.00 /አራት መቶ ሃያ ሁለት ሺ5 አምስት መቶ ብር/ ከፍየዋለሁ፡፡ ተከሳሽም ዶዘሩን አቅርቦ ከታሕሳስ 4/2005 ዓ.ም ጀምሮ እስከ ታህሳስ 6/2005 ድረስ ለ 13 ሰዓት ያህል ከሰራ በኋላ ተበላሽቶ በመቆሙ ምክንያት ከተከሳሽ ጋር ውላችንን አሻሽለን ታህሳስ 17/2005 ዓ.ም CAT 322L ኤክስካቫተር በሰዓት 1,322.50 /አንድ ሺ5 ሶስት መቶ ሃያ ሁለት ብር ከሃምሳ ሳንቲም/ በጠቅላላ ለ 301 ሰዓት በብር 398,072.50 /ሶስት መቶ ዘጠና ስምንት ሺ5 ሰባ ሁለት ብር ከሃምሳ ሳንቲም/ ሊያቀርብልኝ ተዋውለናል፡፡ በዚህም መሰረት ተከሳሽ ኤክስካቫተሩን አቅርቦ ታህሳስ 23/2005 ዓ.ም ለ 3፡45 የሰራና ታህሳስ 26/2005 ለ 4፡45 በድምሩ 8፡30 ሰዓት ብቻ ሰርቶ በብልሽት ቆሟል፡፡

ተከሳሽ በዶዘሩ ማሽን ለ 13 ሰዓት ብቻ ያገለገለ በመሆኑ የ 13 ሰዓት ክፍያ 13X 2,127.50= 27657.50 /ሃያ ሰባት ሺህ ስድስት መቶ ሃምሳ ብር ከሃምሳ ሳንቲም/ ሲሆን በኤክሳካቫተሩ ለ 8፡30 ያገለገለ በመሆኑ 8፡50 X በ 1,322.50= 11,241.25 በድምሩ ብር 38,898.75 /ሰላሳ ስምንት ሺጎ ስምንት መቶ ዘጠና ስምንት ብር ከሰባ አምስት ሳንቲም/ ተቀንሶ ቀሪው ብር 386,601.30 /ሶስት መቶ ሰማኒያ ስድስት ሺጎ ስድስት መቶ አንድ ብር ከሰላሳ ሳንቲም/ እንዲመልስልኝ ብጠይቀው ፍቃደኛ አይደለምና ዋናውን ገንዘብ ከነህጋዊ ወለዱ ይክፈለኝ በማለት ዳኝነት መጠየቁን የሚያሳይ ነው፡፡

ተከሳሽ ኢንተርፕራይዝም በሰጠው መልስ ከከሳሽ ጋር ውል መኖሩን አምኖ መጀመሪያ ለዶዘሩ የተዋዋልነውን ውል በስምምነት ታህሳስ 17/2005 ዓ.ም በተጻፈ ውል ወደ ኤክስካቫተር ለውጠነዋል ኤክስካቫተሩ እስከ ታህሳስ 26/2005 ዓ.ም ሰርቶ ተበላሽቶ ለመቆሙ የማውቀው ነገር የለም ከሳሽም በብልሽት ለመቆሙ ማስረጃ አላቀረበም፡፡ ቢበላሽ እኳን በውላችን አንቀጽ 5 ላይ ማሽኑ ለአስር ተከታታይ ቀናት ካልሰራ የተከፈለው ገንዘብ እንደሚመለስ እየታወቀና በ 26/4/2005 ዓ.ም ማሽኑ አገልግሎት መስጠቱን በከሳሽ እየታወቀ አስር ቀን ሳይሞላው በ 2/5/2005 ዓ.ም ከሳሽ ውለታ አቋርጠናል ማለቱ አግባብ አይደለም፤ በተጨማሪም ከተከሳሽ ብር 422,500.00 /አራት መቶ ሃያ ሁለት ሺህ አምስት መቶ ብር/ የተቀበልኩ ቢሆንም አስራ አምስት ፐርሰንት ተጨማሪ እሴት ታክስ ለመንግስት የከፈልኩ ስለሆነ የከሳሽ ትክክለኛ ገንዘብ 370,000.00 /ሶስት መቶ ሰባ ሺጎ ብር/ ብቻ ነው ብሏል፡፡

ፍ/ቤቱ የግራቀኙን ክርክርና ማስረጃ ከሰማ በኋላ ተከሳሽ የመጀመሪያው ውል በሁለተኛው ውል የተተካው በዶዘሩ ብልሽት ሳይሆን በግራ ቀኙ ስምምነት ነው ቢልም የግራ ቀኙ ስምምነት የተደረገው በዶዘሩ መበላሸት ምክንያት መሆኑን ከማሻሻያው ውል መረዳት ተችሏል፡፡

በተጨማሪም ተከሳሽ ማሽኖቹን በራሴ ወጪ አጓጉዤ ለማምጣት ወጪ አውጥቻለሁ ቢልም በውላቸው ላይ ተከሳሽ በራሱ ወጪ አጓጉዞ ለማስገባት እና ማሽኑ በቀን ስምንት ሰዓት በሳምንት ስድስት ቀን ሊሰራና ማሽኑ ሳይበላሽ ስራ ካልሰራ ሃላፊ ከሳሽ መሆኑን፤ መስማታቸውንና፤ ማሽኑ ለተከታታይ አስር ቀናት በብልሽት ቢቆም የሰራበት ታስቦ ያልሰራበትን ተከሳሽ ሊመልስ የተስማሙ ቢሆንም ሁለተኛው ማሽንም በብልሽት ምክንያት ከ 23/4/2005 ዓ.ም ጀምሮ በየቀኑ አስር ሰዓት ሊሰራ አለመቻሉ በሰዓት መመዝገቢያ ላይ ተመዝግቦ ይገኛል፡፡ በተጨማሪም የከሳሽ ምስክሮች በወቅቱ በማሽኑ መበላሸት ስራ ያለመስራታቸውን ሲገልጹ የተከሳሽ ምስክሮች ማሽኑ ስራውን ያልሰራው በመበላሸት ምክንያት ሳይሆን በገና በዓል ምክንያት ኦፕሬተሩና ረዳቱ ወደ ቤተሰብ በመሄዳቸው ነው ብለዋል፡፡

በተጨማሪም ማሽኑ ባለመስራቱ ከሳሽ ለተከሳሽ በ 2/5/2005 ዓ.ም በጻፈው ማስጠንቀቂያ ከጥር 3/2005 ዓ.ም ጀምሮ ውሉ መቋረጡን መግለጹን በተከሳሽም ታምኗል በማለት አትቶ ተከሳሽ ከተከፈለው ገንዘብ ውስጥ ማሽኑ የሰራበት ብር 38,818.70 ሳ ተቀንሶ የተጨማሪ እሴት ታክስ ክፍያን ጨምሮ ብር 386,601.30 ከሚታሰብ ወለድ እና ተያያዥ ከሆኑ ክፍያዎች ጋር ይክፈል በማለት ወስኗል፡፡

በዚህ ውሳኔ ቅር በመሰኘት የአሁን አመልካች የይግባኝ ቅሬታቸውን ለፌዴራሉ ከፍተኛ ፍ/ቤት ቢያቀርብም ቅሬታው የቀረበለት የፌዴራሉ ከፍተኛ ፍ/ቤት ቅሬታው መልስ ሰጭን አያስጠራም በማለት በፍ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 337 መሰረት ይግባኙን ሰርዞታል፡፡

ይህ የሰበር አቤቱታ ለፌዴራሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት የቀረበው የስር ፍ/ቤቶች የሰጡት ውሳኔ መሰረታዊ የሕግ ስህተት ተፈጽሞበታልና ሊታረም ይገባል በሚል አመልካች በመጠየቃቸው ነው፡፡ የሰበር አጣሪው ችሎትም በግራቀኙ መካከል ያለው ውል በአንቀጽ 5 ላይ ኤክስካቫተሩ ለአስር ተከታታይ ቀናት በብልሽት ምክንያት ካልሰራ ውሉ እንደሚቋረጥና የተከፈለው ገንዘብ እንደሚመለስ የተስማሙና ማሽኑ እስከ ታህሳስ 26/2005 ዓ.ም ድረስ የሰራ መሆኑ እየታወቀ አመልካች የከፈለውን ገንዘብ በተጨማሪ እሴት ታክስ ክፍያን ጨምሮ ሊከፍል ይገባል በማለት የተወሰነበትን አግባብነት ተጠሪ ባለበት ለማጣራት ያስችል ዘንድ ተጠሪን ያስቀርባል ብሏል፡፡

ተጠሪም በወኪሉ አማካኝነት በጽሑፍ በሰጠው መልስ ተጠሪ በውለታችን መሰረት መጀመሪያ ያቀረበው ማሽን በብልሽት ምክንያት ባለመስራቱ ውለታችንን አሻሽለን ሌላ ማሽን እንዲያስገባ ብንስማማም 2ኛው ማሽንም በውላችን መሰረት በቀን 8 ሰዓት በሳምንት 6 ቀን ሊሰራልኝ አልቻለም፡፡ ለተጨማሪ እሴት ታክስ የተከፈለም ቢሆን በማሽኑ ብልሽት ምክንያት ስራ ላልተሰራበት ያልተከፈለ መሆኑን በማሳወቅ ተጠሪ ገንዘቡን ማስመለስ ይችላል በአጠቃላይ የስር ፍ/ቤቶች ውሳኔ ተገቢ ነውና ሊጸና ይገባል ብሏል፡፡

አመልካችም የጽሑፍ የመልስ መልስ አቅርቧል የክርክሩ አመጣጥና በዚህ ችሎት ግራቀኙ ያቀረቡት የጽሑፍ ክርክር ከላይ የተገለጸው ሲሆን እኛም ጉዳዩን መርምረነዋል፡፡ እንደመረመርነውም ተጠሪ በገባው ውል መሰረት በቀን ለስምንት ሰዓት በሳምንት ለስድስት ቀናት አገልግሎት ለመስጠት የሚያስችል ማሽን ማቅረብ ሲገባው ያቀረበው ማሽን በብልሽት ምክንያት ሊሰራ አልቻለም በሚል የስር ፍ/ቤቶች ተጠሪ ለአመልካች የከፈለውን ገንዘብና ተያያዥ ክፍያዎችን እንዲመልስ መወሰናቸው አግባብ ነው ወይስ አይደለም? የሚለውን ጭብጥ መመርመሩ አስፈላጊ ሆኖ ተገኝቷል፡፡

በመሰረቱ አመልካችና ተጠሪ የማሽን ኪራይ ውል ያላቸው መሆኑን በዚህም መነሻ ተጠሪ ብር 422,500 ለአመልካች የከፈለ መሆኑን አመልካችም በውለታው መሰረት ማሽን ማቅረቡንና ማሽኑ ለ 3 ቀንና ለ 13 ሰዓት መስራቱ በግራቀኙ የታመነ ጉዳይ ነው፡፡ አመልካች ከተጠሪ ጋር በስምምነት ውለታውን ወደ ኤክስካቫተር ቀይረናል ሲል ተጠሪ ውሉን ልንቀይር የቻልነው በማሽኑ ብልሽት ምክንያት ነው ብሏል፡፡ የስር መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በውሳኔ ላይ እንዳተተውም ውለታቸው የተሻሻለው በዶዘሩ መበላሸት ምክንያት መሆኑን ውለታቸው የሚገልጽ መሆኑን ነው፡፡ በመቀጠልም አመልካች በተሻሻለው ውለታ መሰረት ኤክስካቫተሩን ያቀረበ ቢሆንም ይህም ማሽን ለሁለት ቀን በድምሩ ለ 8፡30 አገልግሎት መስጠቱን በግራቀኙ የታመነ ጉዳይ ሲሆን ስራው የቆመው ግን አመልካች የገና በዓል ስለነበረ የማሽኑ ኦፐሬተርና ረዳቱ ለበዓል ወደ ቤተሰብ እንዲሄዱ ከተጠሪ ጋር በተነጋገርነው መሰረት ነው ሲል ተጠሪ በብልሽት ምክንያት መሆኑን ገልጾ በዚሁ ምክንያት መሆኑን በሰውና በሰነድ ማስረጃ መረጋገጡን የስር የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ከተደረገው ክርክርና ማስረጃ መረዳት ተችሏል፡፡

ለክርክሩ መነሻ የሆነው ዋናው ምክንያት በውለታችን አንቀጽ 5 ላይ ማሽኑ በቀን ለስምንት ሰዓት በሳምንት ለስድስት ቀን አገልግሎት መስጠት እንዳለበት ተዋውለን እያለ ማሽኑ ታህሳስ ታህሳስ 23/2005 ዓ.ም ለ 3፡45 ታህሳስ 26/2005 ዓ.ም ለ 4፡45 ሰዓት የሰራ ሆኖ እያለ ማሽኑ መስራት ካቆመ አስር ቀን ሳይሞላ ጥር 2/2005 ዓ.ም ተጠሪ ለአመልካች የውል ማቋረጫ ማስጠንቀቂያ በመላክ በቀን 3/5/2005 ዓ.ም ውሉ መቋረጡ ተገቢ አይደለም የሚል ነው፡፡ እኛም ይህን ጭብጥ አስመልክቶ እንደመረመርነው በግራቀኙ ውል አንቀጽ 5 ስር እንደተመለከተው ማሽኑ በቀን ለስምንት ሰዓት በሳምንት ለስድስት ቀን ሊሰራ እንደሚገባና በዚህ በተቀመጠው መለኪያ /እስታንዳርድ/ መሰረት ለአስር ተከታታይ ቀናት አገልግሎት ካልሰጠ ውሉ ፈርሶ አመልካች በውሉ ምክንያት የተቀበለውን ገንዘብ እንዲመልስ መስማማታቸውን ከግራቀኙ ክርክር በመታመኑ ከመረጋገጡም በተጨማሪ በማስረጃ የተረጋገጠ ፍሬ ጉዳይ መሆኑን ከስር ፍ/ቤት መዝገብ ማረጋገጥ ተችሏል፡፡ ይህ ከሆነ ዘንዳ ተጠሪ የውለታውን ገንዘብ መክፈሉ ግልጽ እስከሆነ ድረስ አመልካች በውለታው መሰረት ማሽን አቅርቦ አገልግሎቱን የመስጠቱን ጉዳይ ሲታይ በውላቸው የተስማሙት ማሽኑ በቀን 8 ሰዓት በሳምንት 6 ቀን አገልግሎት ሊሰጥ የነበረ ቢሆንም ማሽኑ በውሉ መሰረት አገልግሎት ያለመስጠቱን በግራቀኙ የታመነ ሆኖ አመልካች በበአል ምክንያት ነው ቢልም በዚህ መልኩ ያለማስረዳቱ ከስር ክርክር መረዳት ተችሏል፡፡

በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1786 ስር እንደተመለከተው በአንድ ውል ውስጥ ውልን የሚያፈርሱ የስምምነቶች ቃል ተገልጾ ከተጻፈበትና የዚህም ስምምነት አፈጻጸም ጉዳይ ተሟልቶ ከተገኘ አንደኛው ተዋዋይ ውል ፈርሷል ሲል ለመግለጽ እንደሚችል ተደንግጓል፡፡ ከዚህ ስንነሳ አመልካች በገባው የውል

ግዴታ መሰረት ግዴታውን ያልተወጣ በመሆኑ ተጠሪ ውሉን ያቋረጠ መሆኑን መግለጹ ከውለታቸውም ሆነ ከሕጉ የወጣ አሰራር አይደለም፡፡

ሲጠቃለል የስር የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ተጠሪ በጠየቀው ዳኝነት መሰረት ውሉ ስለፈረሰ ለአመልካች ከተከፈለው ክፍያ ውስጥ አገልግሎት የሰጠበት ሰዓት ክፍያ ብር 38,818.70 /ሰላሳ ስምንት ሺህ ስምንት መቶ አስራ ስምንት ብር ከሰባ ሳንቲም/ ተቀንሶ የተጨማሪ እሴት ታክስን በተመለከተ አመልካች ከፍሎ ከሆነ በሚያቀርበው ማስረጃ ለከፈለው አካል ከሚጠይቅ በስተቀር ተጠሪ ላላገኘው አገልግሎት ሊከፍል አይገባም በማለት ለተጨማሪ እሴት ታክስ የተከፈለ ክፍያን ጨምሮ ብር 386,601.30 /ሶስት መቶ ሰማኒያ ስድስት ሺኅ ስድስት መቶ አንድ ብር ከሰላሳ ሳንቲም/ ክስ ከቀረበበት ቀን ጀምሮ ከሚታሰብ 9 ፐርሰንት ህጋዊ ወለድ ጋር፣ ውሳኔ ያገኘበት የገንዘብ መጠን 8 ፐርሰንት የጠበቃ አበል ብር 30,934.50 /ሰላሳ ሺኅ ዘጠኝ መቶ ሰላሳ አራት ብር ከሃምሳ ሳንቲም/ ለዳኝነት የተከፈለ ብር 6716.05 /ስድስት ሺኅ ሰባት መቶ አስራ ስድስት ብር ከዜሮ አምስት/ አመልካች ለተጠሪ ይመልስ፤ በማለት ሲወሰን የስር ከፍተኛ ፍ/ቤት ይህን ውሳኔ በማጽናት መወሰኑ መሰረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት ሆኖ አላገኘነውም፡፡ በመሆኑም የሚከተለው ውሳኔ ሰጥተናል፡፡

ው ሳ ኔ

1. የስር የፌዴራል መጀመሪያ ፍ/ቤት በመዝገብ ቁ. 10332 የካቲት 20 ቀን 2006 ዓ.ም የሰጠውን ውሳኔ በማጽናት የፌዴራሉ ከፍተኛ ፍ/ቤት በመዝገብ ቁ. 150808 በቀን ሐምሌ 23 ቀን 2006 ዓ.ም በሰጠው ውሳኔ በፍ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 348 /1/ መሰረት ጸንቷል፡፡
2. ለዚህ ፍ/ቤት ክርክር ግራቀኙ ያወጡት ወጪና ኪሳራ የየራሳቸውን ይቻሉ፡፡

ትእዛዝ

- በዚህ ፍ/ቤት የተሰጠው የአፈጻጸም እግድ ተነስቷል ይጻፍ፡፡
- የውሳኔው ግልባጭ በየደረጃው ለሚገኙ የስር ፍ/ቤቶች ይተላለፍ፡፡

መዝገቡ ተዘግቷል ወደ መ/ቤት ይመለስ፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

መ/ይ

ከውል ውጪ

ኃላፊነት